

EUROPSKA UNIJA I SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA

Svjetska trgovinska organizacija (WTO – World Trade Organisation) radi na jamčenju međunarodnog trgovinskog sustava utemeljenog na pravilima. Unatoč zastoju u trgovinskim pregovorima, istražuju se načini osuvremenjivanja pravila WTO-a i rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu. Stupanjem na snagu Sporazuma o olakšavanju trgovine u veljači 2017. došlo je do promjena u trgovinskim pravilima WTO-a. Prema Ugovoru iz Lisabona Europski parlament i Vijeće su suzakonodavci, a Parlament ima i važnu sigurnosnu ulogu u pogledu međunarodne trgovinske politike.

U prvim desetljećima 20. stoljeća države su zbog trgovinskih problema ulazile u sve složenije aranžmane, što je stvorilo potrebu za osnivanjem platforme kojom bi se olakšali i regulirali trgovinski odnosi. Kao posljedica toga, 1947. godine donesen je Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT), kojim je, uz to što je osnovan forum za raspravu i time uveden multilateralan pristup trgovini, uspostavljen i sustav međunarodno priznatih pravila o trgovini. Temeljna je zamisao bila ostvariti jednake uvjete za sve članice „znatnim sniženjem carina i uklanjanjem drugih prepreka trgovini te ukidanjem diskriminacijskog postupanja u međunarodnoj trgovini”^[1].

Razvojem međunarodne trgovine od razmjene materijalnih dobara prema razmjeni usluga i ideja GATT je preoblikovan i institucionaliziran kao WTO. Osnovan je nakon Urugvajskog kruga trgovinskih pregovora 1995. godine i u njemu su objedinjeni raniji trgovinski sporazumi, kao što su sam GATT, Sporazum o poljoprivredi, Sporazum o tekstilu i odjeći te dodatni opći sporazumi. Najvažniji su novi sporazumi Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS – General Agreement on Trade in Services) te Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS – Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights). U veljači 2017. na snagu je stupio Sporazum o olakšavanju trgovine, prvi multilateralni sporazum dovršen od osnivanja WTO-a. K tomu se ispituju ideje o tome kako ostvariti nove promjene u WTO-u, kojima bi se mogao modernizirati sustav kako bi postao djelotvorniji i prilagodljiv trgovinskom svijetu koji se brzo mijenja.

Statistike pokazuju da postoji jasna poveznica između slobodne i pravedne trgovine te gospodarskog rasta. Osnivanje WTO-a bilo je važan korak prema sveobuhvatnijem i time dinamičnijem međunarodnom trgovinskom sustavu. Svjetska trgovinska organizacija radi na promicanju slobodne trgovine, i to ponajprije vođenjem računa

[1]Sporazum GATT (1947.), uvodni stavak.

o tome da države prilikom trgovinskih pregovora nastave s ukidanjem trgovinskih zapreka. S obzirom na to da trenutačno države u razvoju čine dvije trećine njegovih članica, tranzicijskim i najmanje razvijenim državama pruža se mogućnost da otvorenom trgovinom ojačaju svoj razvoj.

MEHANIZAM ZA RJEŠAVANJE TRGOVINSKIH SPOROVA

Jedno je od najvažnijih postignuća WTO-a konsolidacija Tijela za rješavanje sporova, koje ima ovlast odlučivanja u trgovinskim sporovima i izvršenja svojih odluka. Taj mehanizam za rješavanje sporova funkcionira na temelju unaprijed utvrđenih pravila, čime se članicama WTO-a, bez obzira na njihovu političku ili gospodarsku moć, omogućuje podnošenje pritužbi o navodnom kršenju pravila WTO-a te traženje odštete. Tim je mehanizmom smanjena primjena jednostranih zaštitnih mjera, za kojima su države prethodno posezale, a koje su često izazivale odmazde država na koje su se te mjere primjenjivale te tako ponekad dovodile do pravih trgovinskih ratova.

Dosad je sustav WTO-a za rješavanje sporova služio za jamčenje ravnopravnosti jačih i slabijih članica te postavljao jasna pravila o trgovinskim protumjerama. Međutim postoji opasnost od blokade sustava jer su članovi žalbenog tijela WTO-a stigli do kraja svojih mandata, a upražnjena mjesta nisu popunjena.

Europska je unija od osnutka WTO-a jedna od članica koja se najviše koristi njegovim sustavom za rješavanje sporova. Unija je bila uključena u 187 sporova, u 102 slučaja kao podnositelj pritužbe, a u 85 kao tuženik^[2]. U dodatnih 197 slučajeva Unija je zatražila status „treće stranke”, koji članicama WTO-a dopušta praćenje sporova između drugih stranaka. Europska unija, koju u WTO-u zastupa Europska komisija, često je također tražila odluke stručnih skupina i žalbenog tijela WTO-a kako bi se poboljšali i razjasnili njegovi sporazumi.

Europski parlament pažljivo prati razvoj sporova u koje je Unija uključena. Odbor Parlamenta za međunarodnu trgovinu svoja mišljenja o trgovinskim sporovima izražava u izvješćima, javnim saslušanjima te usmenim pitanjima Komisiji i Vijeću. Jedan je od takvih primjera i spor između EU-a i SAD-a u pogledu Airbusa i Boeinga.

KRUG PREGOVORA IZ DOHE I ŠIRE

Članice WTO-a od 2001. sudjeluju u širokom krugu multilateralnih trgovinskih pregovora poznatijem kao „krug pregovora iz Dohe” ili Razvojni program iz Dohe (DDA – Doha Development Agenda). Glavni je cilj toga devetoga kruga svjetskih trgovinskih pregovora dati razvoju središnje mjesto u svjetskom trgovinskom sustavu. U pregovorima iz Dohe nastoji se dati sve veća uloga državama u razvoju s obzirom na to da je tijekom prošlog desetljeća znatno porastao utjecaj te skupine u svjetskom trgovinskom sustavu. Cilj je da se državama u razvoju omogući da ostvaruju veću korist od međunarodne trgovine i da im se pomogne u borbi protiv siromaštva.

Razvojni program iz Dohe temelji se na načelu „jedinstvenog paketa”^[3] i još je u tijeku. Kao i u prethodnim krugovima pregovora, i njime se nastoji ostvariti daljnja liberalizacija

[2]Podaci od 19. rujna 2018.

https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm

[3]Načelo „jedinstvenog paketa” zapravo znači da „ništa nije dogovoreno dok sve nije dogovoreno”.

trgovine. Pregovaračima je povjeren i zadatak preispitivanja trgovinskih pravila kako bi ih prilagodili stalnim promjenama svjetskog trgovinskog sustava.

Razvojni program iz Dohe temelji se na tri stupa:

1. pristupu tržištu za poljoprivredne proizvode (uključujući carine i subvencije), za industrijska dobra (navodi se i kao „pristup tržištu za nepoljoprivredne proizvode”) i za usluge,
2. pravilima, na primjer o olakšavanju trgovine i sprečavanju dumpinga i
3. razvoju.

Međutim pregovori su zastali na ključnim pitanjima, uglavnom onima koja se odnose na pristup tržištu. Najvažnije se razlike među stajalištima velikih država u razvoju i industrijaliziranih država ili blokova odnose na način na koji bi trebalo preoblikovati međunarodni trgovinski sustav.

Europska unija podržala je pokretanje tako širokog i ambicioznog kruga pregovora. Smatrala je da je to najbolji način da se ostvari pozitivno djelovanje na gospodarski rast i razvoj svih sudionika i da se postignu nužni kompromisi. Ipak, čini se da uspješno zaključenje pregovora u cjelini nije na pomolu, unatoč uloženim naporima više sudionika, posebice Europske unije.

Kako bi se prevladao zastoj u pregovorima iz Dohe i izbjegao protekcionizam, članice WTO-a usredotočile su se na postizanje rezultata u područjima koja nisu toliko kontroverzna i u kojima bi se razvojni ciljevi većinom mogli ispuniti. U prosincu 2013. postignut je dogovor o Sporazumu o olakšavanju trgovine, prvom multilateralnom pravnom instrumentu od osnutka WTO-a prije 22 godine. Dvije godine kasnije, u prosincu 2015., postignut je i konkretan napredak u području koje je od posebnog interesa za najmanje razvijene zemlje, i to dogovorom o pravilima kojima se ograničavaju potpore za izvoz poljoprivrednih proizvoda koje narušavaju trgovinu.

Iako su manje dalekosežna od prvotnoga plana kruga pregovora iz Dohe, tim pozitivnim događanjima, a posebno stupanjem na snagu Sporazuma o olakšavanju trgovine u veljači 2017., potvrđuje se obveza prema multilateralnom trgovinskom sustavu. Njima se utire put za promjene u WTO-u radi rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu i doprinošenja jačanju multilateralnih trgovinskih pravila. Europski parlament pozorno prati te pregovore u WTO-u. Usvojio je brojna izvješća o stanju pregovora.

Parlamentarna konferencija o WTO-u, koju Europski parlament organizira u suradnji s Međuparlamentarnom unijom, nudi priliku za redovito konstruktivno sudjelovanje (više informacija o konferenciji nalazi se u nastavku teksta). Parlament je u nekoliko prilika pozvao na nastavak pregovora, naglašavajući pritom važnost kruga pregovora iz Dohe za svjetsku trgovinu i gospodarski razvoj.

Parlament je također usko uključen u pregovore o sporazumima čiji bi opseg bio uži. Izaslanstvo Europskog parlamenta prisustvovalo je ministarskom sastanku WTO-a u prosincu 2015. u Nairobiju te u prosincu 2017. u Buenos Airesu. Parlament i dalje prati razvoj događanja u WTO-u, posebno u pogledu ministarskog sastanka te organizacije koji će se održati 2020. u Astani.

EU I WTO

Dosad je Europska unija još od Drugog svjetskog rata imala ključnu ulogu u razvoju međunarodnog trgovinskog sustava. EU trenutačno istražuje mogućnost osuvremenjivanja WTO-a^[4].

Prvobitna svrha Unije, kao i GATT-a (te kasnije WTO-a), bila je uklanjanje carinskih prepreka i promicanje trgovine među državama članicama. Jedinствeno tržište EU-a djelomično je bilo nadahnuo načelima i praksom GATT-a. Unija je oduvijek bila jedan od glavnih promicatelja uspješne međunarodne trgovine utemeljene na vladavini prava. Takav sustav pomaže da se poduzećima omogući pravedan pristup inozemnom tržištu, čime se podupire gospodarski rast i na domaćem tržištu i u trećim zemljama, osobito onima manje razvijenima.

Zajednička trgovinska politika EU-a jedno je od područja nad kojima Unija ima potpunu i isključivu nadležnost. Drugim riječima, Europska unija u WTO-u djeluje kao jedinstveni subjekt i zastupa je Komisija, a ne države članice. Komisija u ime svih 28 država članica pregovara o trgovinskim sporazumima i brani interese Europske unije pred Tijelom za rješavanje sporova WTO-a. Komisija se redovito savjetuje s Vijećem i Europskim parlamentom te im podnosi izvješća o sadržaju i strategiji multilateralnih rasprava. Prema Ugovoru iz Lisabona Vijeće i Parlament su suzakonodavci te imaju jednak utjecaj u međunarodnim trgovinskim pitanjima.

Europska unija u okviru WTO-a također nastoji promicati multilateralni okvir za trgovinske pregovore, čija je svrha dopunjavanje i moguća zamjena bilateralnih pregovora. Međutim, pregovori koji su u krugu iz Dohe zastali na mrtvoj točki te činjenica da su se ostali trgovinski partneri okrenuli bilateralnim pregovorima prisilili su EU da djelomično razmotri svoju dugoročnu strategiju te da se vrati regionalnim i bilateralnim pregovorima.

Trenutačni zastoj u pregovorima u WTO-u također je znak da se međunarodni trgovinski sustav radikalno promijenio u posljednjih 20 godina. Sustav se razvio zahvaljujući novim subjektima, riječ je ponajprije o zemljama u tranziciji i razvoju, koji imaju središnju ulogu. Liberalizacija međunarodnog trgovinskog sustava koristila je nekim zemljama u razvoju koje su prošle razdoblje nezapamćenog trajnoga gospodarskog rasta. Unija je potpuno svjesna tih promjena te ističe da je potrebno razmišljati izvan okvira pregovaračkog sustava koji je dominirao posljednjih godina i pokušati s inovativnim pristupom radi rješavanja povećane važnosti regulatornih pitanja u odnosu na carine.

PARLAMENTARNA KONFERENCIJA O WTO-U

Parlamentarnu konferenciju o WTO-u zajednički organiziraju Europski parlament i Međuparlamentarna unija, a njezin je cilj jačanje demokracije na međunarodnoj razini davanjem parlamentarne dimenzije multilateralnoj trgovinskoj suradnji.

Prvi je službeni sastanak parlamentarnih zastupnika u WTO-u održan u prosincu 1999. na Ministarskoj konferenciji WTO-a u Seattleu. Europski parlament

[4]Priopćenje za tisak na temu [sveobuhvatnog pristupa Europske komisije za osuvremenjivanje WTO-a](#).

i Međuparlamentarna unija dogovorili su se 2001. godine da će udružiti snage i organizirati parlamentarni sastanak na Konferenciji WTO-a u Dohi. Taj je sastanak postavio temelje za kasnije osnovanu Parlamentarnu konferenciju o WTO-u.

Konferencija je forum na kojem parlamentarni zastupnici iz cijelog svijeta razmjenjuju mišljenja, informacije i iskustva o pitanjima međunarodne trgovine. Sudionici nadziru aktivnosti WTO-a, promiču njegovu učinkovitost i pravednost, zalažu se za transparentnost postupaka WTO-a, nastoje poboljšati dijalog između vlada, parlamenata i civilnog društva, usmjeravaju rasprave u WTO-u te jačaju kapacitete nacionalnih parlamenata u pitanjima međunarodne trgovine.

Parlamentarna konferencija o WTO-u zasjeda jednom godišnje te tijekom ministarskih konferencija WTO-a. Posljednji sastanak održan je 9. i 10. prosinca 2017. u Buenos Airesu.

Susana Mendonça
04/2019

